

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”
(для магістрів)

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2012

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний курс “Методологія та організація юридичних досліджень” розрахований для студентів, які здобувають навчально-освітній рівень “Магістр”, і передбачає поглиблене вивчення основних організаційних та методологічних засад проведення наукових досліджень в юридичній сфері. У студентів-магістрантів, які приступають до виконання магістерської роботи, виникає багато питань, пов'язаних з проблемами сучасного наукознавства, організацією науково-дослідної роботи в нашій державі, методикою і послідовністю написання роботи, правилами її оформлення і процедурою захисту.

Метою вивчення курсу є забезпечення єдності, системності і комплексності юридичних досліджень. Цей курс має сприяти розвитку раціонального творчого мислення, розв'язанню наукових проблем, що постають у процесі наукових юридичних досліджень, на високому методологічному рівні, що є запорукою отримання об'єктивних, повних і науково обґрунтованих результатів. Навчальний курс передбачає вивчення методологічних техніки і технології оформлення наукових праць різних жанрів, що допоможе студентам-магістрам у оформленні власних наукових досліджень належним чином.

Завданнями, що постають перед студентами, які вивчають курс “Методологія та організація юридичних досліджень”, є:

- формування уявлення про особливості стилю наукового викладу та основні форми наукових праць;
- оволодіння навичками оформлення наукових досліджень у вигляді рефератів, анотацій, тез, наукових статей, наукових доповідей;
- ознайомлення з правилами цитування, бібліографічних посилань;
- оволодіння навичками відбору та аналізу наукових джерел;
- формулювання мети, завдань та актуальності наукового дослідження;
- правильний вибір і використання наукових методів дослідження;
- наукове обґрунтування результатів дослідження.

Підготовлено кандидатом педагогічних наук, професором кафедри історії та теорії держави і права *Н. І. Головка*

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права (протокол № 9 від 10.03.09)

Схвалено Вченою Радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Головка Н. І. Навчальна програма дисципліни “Методологія та організація юридичних досліджень”. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. — 12 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Методологія та організація юридичних досліджень”, питання для самоконтролю та список літератури.

- © Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2012
- © ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Особливості проведення наукових досліджень в юридичній сфері
1	Теоретико-методологічні проблеми юридичної діяльності
2	Організаційно-правові засади науково-дослідної роботи в юридичній сфері
3	Основні етапи наукового дослідження
	Змістовий модуль II. Методологія і виклад результатів юридичних досліджень
4	Методологія і методи наукового дослідження
5	Організація викладу результатів наукового дослідження
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
ЮРИДИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”

Змістовий модуль I. Особливості проведення наукових досліджень в юридичній сфері

Тема 1. Теоретико-методологічні проблеми юридичної діяльності

Історіографія проблематики юридичної діяльності. Методологічні підходи досліджень явища юридичної діяльності. Сутність науки та наукової діяльності. Наукознавство. Специфіка наукової діяльності. Поняття знання і його функції. Поняття і особливості наукового пізнання. Суб'єкт і об'єкт наукового пізнання. Взаємозв'язок науки і практики. Наукове дослідження як форма розвитку науки. Загальна схема наукових досліджень. Категоріально-понятійний апарат наукового дослідження.

Література [18; 21; 23; 30; 35; 40; 45; 48; 51; 57; 62]

Тема 2. Організаційно-правові засади науково-дослідної роботи в юридичній сфері

Система державної організації наукових досліджень. Нормативно-правові акти з питань науково-дослідної діяльності. Організація наукових досліджень в наукових та навчальних установах. Соціально-правовий статус наукових працівників. Інтелектуальна власність та її гарантії. Міжнародне співробітництво в науково-дослідній сфері.

Академічні і прикладні наукові дослідження. Науковий колектив. Сучасні пріоритетні напрями наукових досліджень в юридичній сфері. Організація наукових досліджень в юридичній сфері. Перелік спеціальностей, за якими проводяться наукові дослідження в юридичній сфері.

Література [1–15; 18; 23; 35; 40; 45; 51]

Тема 3. Методологія наукового дослідження

Загальнофілософські питання наукової методології та методів наукового пізнання. Функції методології. Методологія юридичної науки та її роль у пізнанні державно-правових явищ. Взаємозв'язок предмета і методу наукового дослідження. Структура методології юридичних досліджень. Основні філософські підходи до вивчення держави і права. Методологічні принципи історизму, всебічності і комплексності. Логічні прийоми. Методи наукового пізнання та їх класифікація (загальнонаукові, частково-наукові, спеціально-наукові та спеціально-юридичні). Методологія юридичної науки і методологія юридичної практики: їх співвідношення. Необхідність методологічної підготовки спеціалістів юридичного профілю.

Література [18; 24; 25; 29; 31; 34; 35; 46–49; 52–55]

Змістовий модуль II. Методологія і виклад результатів юридичних досліджень

Тема 4. Методологія і метод наукового дослідження

Організація і послідовність проведення наукових досліджень. Наукові факти та їх роль в науковому дослідженні. Постановка і формулювання наукової проблеми. Висунення і обґрунтування наукової гіпотези. Визначення об'єкта і предмета дослідження, актуальності, формулювання теми, мети і завдань дослідження. Визначення струк-

тури наукового дослідження. Сутність наукової теорії. Особливості емпіричного та теоретичного рівнів наукового дослідження.

Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними. Пошук джерельної бази дослідження. Специфіка джерел юридичних досліджень. Система джерел наукової інформації: бібліотечні фонди, архівні фонди. Організація роботи з науковими джерелами. Відбір джерельної бази юридичного дослідження. Бібліографічний пошук у каталогах і картотеках: систематичний каталог, алфавітно-предметний покажчик, алфавітний каталог, предметний каталог. Робота з періодичними виданнями. Складання власної картотеки наукових джерел.

Робота з друкованими джерелами. Вивчення змісту і структури джерел, визначення і відбір інформації. Форми та види запису: конспект, тези, план, цитування, термінологічний словник. Основні правила посилання і цитування. Облік, оформлення, систематизація та класифікація відібраного матеріалу.

Аналіз стану наукового дослідження обраної тематики та визначення ступеня наукової новизни запропонованого вирішення проблеми. Визначення наукової та практичної значущості отриманих результатів дослідження.

Література [16–18; 24; 26–28; 30–33; 39; 48; 50; 56]

Тема 5. Організація викладу результатів наукового дослідження

Форми наукових праць з юридичних наук: тези доповідей, наукові статті, монографії, дисертації. Загальні вимоги щодо написання наукового твору. Етапи підготовки наукового твору: визначення структури і складання плану, відбір джерельної бази, викладення змісту наукового твору, редагування. Структура наукового твору: зміст, заголовок, анотація, передмова (вступ), основний текст, післямова (висновки), список використаних джерел, додатки та їх зміст. Особливості написання наукових статей та монографій.

Дисертація як форма атестації наукових і науково-педагогічних кадрів. Основні вимоги щодо структури, змісту та оформлення дисертації. Послідовність підготовки, експертизи та захисту дисертації. Автореферат дисертації. Спеціалізовані вчені ради по захисту дисертацій. Підготовка та прилюдний захист дисертацій. Оформлення і подання дисертації та матеріалів захисту до ВАК України.

Література [9; 11; 13–15]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Специфіка наукової діяльності.
2. Співвідношення наукового та повсякденного пізнання.
3. Суб'єкт і об'єкт наукового пізнання.
4. Нормативно-правові акти з питань наукової діяльності.
5. Організація наукових досліджень в наукових та навчальних установах.
6. Соціально-правовий статус наукових працівників.
7. Інтелектуальна власність та її гарантії.
8. Міжнародне співробітництво в науково-дослідній сфері.
9. Сучасні пріоритетні напрями наукових досліджень в юридичній сфері.
10. Перелік спеціальностей, за якими проводяться наукові дослідження в юридичній сфері.
11. Організація і послідовність проведення наукових досліджень.
12. Сутність наукової теорії.
13. Співвідношення теорії і філософії права.
14. Вибір наукової проблеми дослідження.
15. Висунення наукової гіпотези та її обґрунтування.
16. Об'єкт і предмет дослідження.
17. Актуальність дослідження, його мета і завдання.
18. Структура наукового дослідження.
19. Емпірична база наукового дослідження.
20. Теоретична база наукового дослідження.
21. Організація пошуку джерельної бази дослідження.
22. Організація роботи з науковими джерелами в бібліотеках та архівних фондах.
23. Складання картотеки наукових джерел.
24. Робота з друкованими джерелами.
25. Правила посилань і цитувань.
26. Аналіз стану наукового дослідження обраної тематики.
27. Визначення наукової та практичної значущості отриманих результатів дослідження.
28. Поняття наукової методології та методів наукового пізнання.
29. Співвідношення методології та наукової теорії.
30. Методологія юридичної науки та її роль у пізнанні державно-правових явищ.
31. Взаємозв'язок предмета і методу наукового дослідження.

32. Структура методології юридичних досліджень.
33. Основні філософські підходи до вивчення держави і права.
34. Методологічний принцип історизму.
35. Методологічний принцип всебічності.
36. Методологічний принцип комплексності.
37. Аналіз і синтез.
38. Індукція і дедукція.
39. Загальнонаукові методи.
40. Частково-наукові методи.
41. Спеціально-наукові методи.
42. Спеціально-юридичні методи.
43. Методологія юридичної науки і методологія юридичної практики: їх співвідношення.
44. Необхідність методологічної підготовки спеціалістів юридичного профілю.
45. Поняття наукового твору.
46. Форми наукових праць з юридичних наук: тези доповідей, наукові статті, монографії, дисертації.
47. Загальні вимоги щодо написання наукового твору.
48. Етапи підготовки наукового твору.
49. Структура наукового твору.
50. Особливості написання наукових статей.
51. Дисертація як форма атестації наукових і науково-педагогічних кадрів.
52. Основні вимоги щодо структури дисертацій.
53. Основні вимоги щодо змісту дисертацій.
54. Основні вимоги щодо оформлення дисертацій.
55. Послідовність підготовки дисертацій.
56. Попередня експертиза дисертацій.
57. Автореферат дисертації.
58. Спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій.
59. Підготовка та прилюдний захист дисертацій.
60. Оформлення і подання дисертації та матеріалів захисту до ВАК України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України.
2. Закон України “Про наукову і науково-технічну діяльність” // ВВР України. — 1992. — № 12. — Ст.165.
3. Закон України “Про вищу освіту” // ВВР України. — 2002. — № 20. — Ст.134.
4. Закон України “Про науково-технічну інформацію” // ВВР України. — 1993. — № 33. — Ст.345.
5. Закон України “Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки” // ВВР України. — 2001. — № 48. — Ст.253.
6. Указ Президента України “Про Академію правових наук України” від 23 липня 1993 р. № 275/93.
7. Указ Президента України “Про Міністерство освіти і науки України” від 7 червня 2000 р. № 773/2000.
8. Указ Президента України “Про Положення про порядок надання грантів Президента України для підтримки наукових досліджень молодих учених” від 24 грудня 2002 р. № 1210/2002.
9. Постанова Кабінету міністрів України “Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань” від 28 червня 1997 р. № 644.
10. Постанова Кабінету Міністрів України “Питання Інституту нормотворчої діяльності при Кабінеті Міністрів України” від 9 серпня 1999 р. № 1437.
11. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів” від 1 березня 1999 р. № 309.
12. Вища освіта і наука — пріоритетні сфери розвитку суспільства у ХХІ столітті: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 28.02.03 № 2/3–4.
13. Наказ Вищої атестаційної комісії України “Про затвердження Переліку спеціальностей, за якими проводиться захист дисертацій на здобуття наукових ступенів кандидата наук і доктора наук, присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань” від 10.06.99 № 288.
14. Наказ Вищої атестаційної комісії України “Про запровадження переліків та форм документів, що використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників” від 21.03.97 № 121.
15. Наказ Вищої атестаційної комісії України “Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук та про їх апробацію” від 04.04.2000 № 178.
16. Аканов Б. А., Кармазин Н. А. Основы научных исследований. — Алма-Ата, 1989.

17. *Алексеев С. С.* Право. Опыт комплексного исследования. — М., 1999.
18. *Андреев В. Д.* Основы научных исследований. — М., 1990.
19. *Аристер Н. И., Загузов Н. И.* Процедура подготовки и защиты диссертаций. — М., 1995.
20. *Артемчик Г. І., Курило В. М., Кочерган М. П.* Методика організації науково-дослідної роботи. — К., 2000.
21. *Бажинов В. А.* Наука как самопознающая система. — К., 1991.
22. *Барсков А. Г.* Научный метод познания: возможности и иллюзии. — М., 1994.
23. *Баскаков А. Я., Туленков Н. В.* Методология научного исследования. — К., 2002.
24. *Білуха М. Т.* Методологія наукових досліджень: Підручник. — Київ: АБУ, 2002. — 480 с.
25. *Білуха М. Т.* Основы научных исследований: Підруч. для студ. екон. спец. вузів. — К.: Вища шк., 1997. — 271 с.
26. *Бургин М. С., Кузнецов В. И.* Введение в современную точную методологию науки. Структуры систем знания. — М., 1994.
27. *Вернадский В. И.* Научная мысль как планетное явление: В 2-х кн. / В. И. Вернадский. Размышления натуралиста — М., 1987. — Кн. 2.
28. *Воблий К. Г.* Організація роботи наукового працівника. — К., 1969.
29. *Волков Ю. Г.* Диссертация: Подготовка, защита, оформление: Практик. пособие. — М.: Гардарики, 2002. — 160 с.
30. *Герасимов И. Г.* Структура научного исследования. — М., 1992.
31. *Гецов Г. Г.* Рациональные приемы работы над книгой. — М., 1975.
32. *Де і як опублікувати* результати дисертаційних досліджень: Зб. норм. документів з питань атестації наук. кадрів вищої кваліфікації // Бюлетень ВАК України. — 2000. — 64 с.
33. *Дикий Н. А., Халатов А. А.* Основы научных исследований. — К., 1985.
34. *Добров Г. М.* Наука о науке / Отв. ред. Н. В. Новиков. — 3-е изд., доп. и перераб. — К.: Наук. думка, 1998. — 304 с.
35. *Добротельский К. М.* Вопросы организации и методики научных исследований. — М., 1968.
36. *Довідник* здобувача наукового ступеня: Зб. норм. документів та інформ. матеріалів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації/ Упоряд. Ю. І. Цеков // Бюлетень ВАК України. — 2000.
37. *Дудченко А. А.* и др. Основы научных исследований: Учеб. пособие / А. А. Дудченко, Я. А. Дудченко, Т. А. Примак; Под ред. А. А. Лудченко. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. — 114 с.
38. *Ильин В. В.* Теория познания. — М., 1994.
39. *Інформація та документація.* Скорочення слів в українській мові у бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила: ДСТУ 3582–97. — Увед. 01.07.98. — К.: Держстандарт України, 1998. — 16 с.
40. *Казимирчук В. П.* Право и методы его изучения. — М., 1965.
41. *Козюбра Н. И.* Понятие и структура методологии юридической науки // Методолог. проблемы юрид. науки. — К., 1990.
42. *Коршунов А. М.* Познание и деятельность. — М., 1994.
43. *Кочергин А. Н.* Научное познание: формы, методы, подходы. — М., 1991.
44. *Кринецкий И. И.* Основы научных исследований. — К., 1971.
45. *Кукушкин В.* Организация умственного труда. — М., 1976.
46. *Матвеева Е. А.* Основы научных исследований. — К., 1999.
47. *Наукова та інноваційна діяльність в Україні:* Статистичний зб. / Держ. комітет статистики України. — К.: Держстандарт України, 2002. — 316 с.
48. *Никифоров А. Л.* Научный факт и научная теория: Творческая природа научного познания. — М., 1984.
49. *Основы научных исследований:* Учеб. для техн. вузов / Под ред. В. И. Крутова, В. В. Попова. — М.: Высш. шк., 1989.
50. *Переписки та форми документів,* які використовуються при атестації наукових та науково-педагогічних працівників // Бюлетень ВАК України. — 2000. — № 2. — 48 с.
51. *Положення* про спеціалізовані вчені ради: Наказ ВАК України від 14 лип. 1997 р. № 448 // Бюлетень ВАК України. — 1997. — № 3. — С. 17–28.
52. *Порядок* присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 28 черв. 1997 р. № 646 // Бюлетень ВАК України. — 1997. — № 8. — С. 3–14.
53. *Рижко В. А.* Концепція як форма наукового пізнання. — К., 1995. — 211 с.
54. *Рузавин Г. И.* Методология научного исследования: Учеб. пособие. — М.: ЮНИТИ, 1999. — 317 с.
55. *Рузавин Г. И.* Методы исследования. — М., 1994.
56. *Самоорганизация и наука:* опыт философского осмысления. — М., 1994.
57. *Спинін М. О.* Сутність і структура наукової теорії. — К., 1992.
58. *Статут* Національної Академії наук України від 05.04.02.
59. *Философия* и методология науки / Под ред. В. И. Купцова. — М., 1996.
60. *Шейко В. М., Кушнарченко Н. М.* Організація та методика науково-дослідницької діяльності. — К., 2002.
61. *Як підготувати і захистити дисертацію на здобуття наукового ступеня:* Метод. поради // Бюлетень ВАК України. — 1999. — 80 с.
62. *Яковлев В. А.* Диалектика творческого процесса в науке. — М., 1989.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Методологія та організація юридичних досліджень”	4
Зміст дисципліни “Методологія та організація юридичних досліджень”	4
Питання для самоконтролю	7
Список літератури.....	9

Відповідальний за випуск   *А. Д. Вегеренко*
Редактор   *А. А. Тютюнник*
Комп’ютерне верстання   *О. А. Варваріна, К. І. Мельник*

Зам. № ВКЦ-4654

Формат 60 84/16. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк. 0,75. Обл.-вид. арк. 0,49. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, просп. Червонозоряний, 119, літ. ХХ

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*

Надруковано в друкарні ДП «Видавничий дім «Персонал»